

GÆÐASTJÓRNUN OG IST-30

Nokkrir af opinberum verkkaupum landsins krefja verktaka um svokallaða gæðatryggingu þegar gengið er til samninga um verklegar framkvæmdir. Gæðatrygging er skrifleg lýsing verktakans á áætluðu stjórnunarlegu verklagi hans við tiltekið verk. Þar á að vera að finna skilgreiningu á hlutverki og ábyrgð stjórnenda verksins, lýsingar á verkferlum og áætlanir sem þeir ætla að vinna eftir við undirbúning og rekstur verkefnisins ásamt sýnishornum af eyðublöðum og vottorðum.

Þessi gögn þurfa að liggja fyrir áður en gengið er til samninga og verkkaupinn að meta hvort það verklag, sem verktakinn býður, sé í samræmi við gerðar kröfur. Þessa starfshætti ættu allir verkkaupar að tileinka sér því að þannig geta þeir tryggt góð samskipti verkkaupa og verktaka. Þegar aðalverktakar ráða undirverktaka eru þeir í hlutverki verkkaupa og ættu undantekningarlaust að krefjast þess sama.

HVERJAR ERU KRÖFURNAR?

Það má ekki vera geðþóttaákvörðun verkkaupans eða fulltrúa hans hvaða kröfur eru gerðar til þess verklags sem verktakinn býður. Við mannvirkjagerð er í flestum samningum krafist að staðallinn IST-30 sé hluti af samningnum. Staðallinn IST-30 er samkomulag markaðarins um samskipti verktaka og verkkaupa við verklegar framkvæmdir. Þess vegna verður verktakinn að byggja verklag sitt og verkkaupinn að rýna gæðatrygginguna í samræmi við ákvæði staðalsins. Upptalningin hér að neðan nær yfir flesta þá liði sem ættu að vera í gæðatryggingu verktaka og sýnir tengingu þeirra við IST-30.

Yfirlit gæðatryggingar	Grein í IST-30
Skipurit verkefnis	4.1.1/4.1.2
Starfslýsing verkefnisstjóra	4.1.1
Starfslýsingar iðnaðarmanna og verkafólks	4.3.1
Starfslýsing verkstjóra	4.1.2
Útsendir reikningar og uppsetning	5+
Skoðun verkefnis áður en verk hefst	3.3+ 7 3.7.3 / 4.2.4
Dagbók	3.3.3
Eftirlit, dreifing og varðveisla teikninga	3.4.1/3.4.3
Stýring skjala - Gerð verkmöppu	2.4.7
Verkátun	3.2.2/3.3.2/3.3.4/2.5.4e/3.3
Eftirlitsátun	2.4.7
Meðhöndlun frábrigða	6+/3.4.2/3.7.3/3.4.4/5.2
Móttaka efna á vinnusvæði	3.7.1
Öryggismál, vinnuvernd, umhverfismál	4.2.2/4.2.6
Breytingar á samningi	3.4.2/3.6.5/3.6.6/5.2/3.6
Aukaverk við samning	3.4.2/3.6.5/3.6.6/5.2

Í útboðum opinberra verkkaupa er oft mælt til að bjóðendur byggji gæðakerfi sitt á staðlinum ISO 9001:2008. Fyrirtæki, sem byggir gæðakerfi sitt á ISO 9001:2008 og er jafnvel vottað sem slíkt, þarf jafnframt að uppfylla staðallinn IST-30 ef hann er hluti af samningnum.

Fyrirtæki, sem er vottað samkvæmt ISO 9001:2008 og gefur yfirlýsingu um að það fullnægi kröfum IST-30, þarf að sýna fram á það í árlegum vottunarúttektum. Við yfirlýsinguna verður IST-30 hluti af ISO 9001:2008 og þar af leiðandi úttektarskyldum hluta gæðakerfis viðkomandi. Þannig fæst staðfesting þriðja aðila á að unnið sé samkvæmt því sem lofað hefur verið.

HVAÐ MEÐ TRÚVERÐUGLEIKA ÞEIRRA SEM EKKI ERU VOTTADIR?

Þegar verktakafyrirtæki, sem ekki er vottað, leggur fram tilboð um gæðatryggingu þarf verkkaupinn að rýna gögnin og meta hvort þau fullnægja kröfum. Það mat byggist á samningsgögnum og þar með IST-30 ef í hann er vísað. Þetta er bæði flókið og tímafrekt og undirritaður þorir að fullyrða að það er almennt ekki gert með markvissum hætti.

Því má ætla að kröfur um gæðatryggingu nái almennt ekki tilgangi sínum eins og málum er nú háttáð. Aðeins í fáum tilvikum hafa verkefnis- og verkstjórar fengið þjálfun í að vinna eftir þeim verklagsreglum sem lýst er í gæðatryggingunni og þess eru allnokkur dæmi að stjórnendur tiltekinna verkefna hafi ekki gert svo lítið að kynna sér gögnin. Að sama skapi ganga verkkaupar sjaldnast eftir efndum eða þjálfu fulltrúa sína til eftirfylgni. Undirritaður hefur orðið vitni að því þegar fulltrúi verkkaupa og verktakinn þrátta um tiltekið verklag í stað þess að fletta upp í gæðatryggingunni og kynna sér hvaða verklag verktakinn bauð og verkkaupi samþykkti.

Þegar þannig er að málum staðið má fullyrða að gæðatryggingin missi marks og eigi ríkan þátt í því fúski og ósættum sem kvartað er undan í mannvirkjagerð um þessar mundir í stað þess að leysa málin. Og því miður virðist einungis lítill hluti verktaka og verkkaupa þekkja til hlítar innihald IST-30 þó að hann sé í flestum tilvikum hluti af samningi.

HVAÐ ER TIL RÁÐA?

Ef rýni og eftirfylgni verkkaupa á gæðatryggingunni batnar ekki er ekki heldur von til þess að ástandið batni á næstunni hvað varðar fúsk og ósætti milli verkkaupa og verktaka.

Í mínum huga er aðeins tvennt til ráða:

1. að verktakar kynni sér ítarlega kröfur verkkaupa og IST-30. Samræmi verklag sitt því sem þar stendur og skjalfesti í gæðahandbók. Þjálfu stjórnendur sína til að fara eftir því og verkkaupar hafi eftirlit með að svo sé gert.
2. að fyrirtækjum og verkefnastjórnnum verði boðin vottun eða viðurkenning á að þeir hafi yfir að ráða gæðakerfi sem stenst kröfur verkkaupa og að þeir beiti verklagi við stjórnun sem fullnægir kröfum IST-30.

Aðferðafræðin að baki gæðatryggingarinnar er til þess fallin að komast hjá misklíð og mistökum. En góð aðferðafræði ein og sér er ekki nóg. Verkkaupar verða að meina það sem þeir gera kröfu um og fylgja því eftir og verktakar verða að standa við það sem þeir lofa og sýna fram á það. Það er ekki nóg að benda á tiltekna aðferðafræði. Það þarf að æfa og þjálfu þá sem eiga að hrinda henni í framkvæmd þar til árangurinn hefur náðst.

Ferdinand Hansen